

Extramural engelska – En möjlig väg till studieframgång

Pia Sundqvist

Fil. dr.

pia.sundqvist@kau.se

Abstract

Denna artikel handlar om extramural engelska ('engelska utanför klassrummets väggar') och baseras på min doktorsavhandling *Extramural English Matters: Out-of-School English and Its Impact on Swedish Ninth Graders' Oral Proficiency and Vocabulary* (Sundqvist, 2009).¹ Studien undersöker extramural engelska och dess effekter på muntlig färdighet och vokabulär hos niondeklassare (N=80). Extramural engelska mättes med hjälp av enkät, språkdagböcker och intervjuer. Muntlig färdighet mättes med fem interaktiva tester (slumpmässiga elevpar) som spelades in och sedan betygssattes av externa bedömare. Vokabulären mättes med två skriftliga prov. Baserat på enkätdata undersöktes även socioekonomisk bakgrund och motivation. Insamlade data analyserades huvudsakligen kvantitativt. Resultaten visade på positiva och statistiskt signifikanta korrelationer mellan extramural engelska och muntlig färdighet respektive vokabulär. Aktiviteter som fordrade att eleverna var produktiva (*spela tv-/dataspel, surfa på Internet, läsa*) var relativt sett viktigare för engelskresultaten än aktiviteter där man kunde förhålla sig förhållandevis passiv (*lyssna på musik, se på tv, se på film*). En könsskillnad identifierades: pojkarna ägnade signifikant mer tid åt produktiva aktiviteter än flickorna; extramural engelska hade därför större effekt på pojkarnas resultat. En annan slutsats var att extramural engelska är en självständig variabel (utan samband med socioekonomiska bakgrundsfaktorer) och en möjlig väg till studieframgång för vilken elev som helst, oavsett bakgrund.

Inledning

I Sverige, precis som i många andra länder, är idag engelska det första främmande språket som barnen får lära sig i skolan. Det är vanligt att engelskundervisningen startar i årskurs 3, det vill säga när eleverna är runt nio år gamla. Vid det laget är det inte ovanligt att många redan har lärt sig en del engelska tack vare att de stött på språket under sin fritid, exempelvis via musik, tv, Internet och övrig media. Faktum är att många svenskar i allmänhet tycks hysa uppfattningen att dagens unga lär sig väldigt mycket engelska utanför

skolan; vissa hävdar rent av att de lär sig mer utanför än i själva skolan. Det är rimligt att anta att liknande uppfattningar om ungdomars sätt att lära sig engelska även finns i andra länder där engelska är det dominerande språket i medielandskapet. Det råder stor brist på forskning om informellt lärande av engelska och med anledning härav har ett flertal forskare (se t.ex. Higgins, 2009: 401-2; Sylvén, 2004: 234) efterlyst evidensbaserade studier som undersöker ifall det finns någon vetenskaplig grund för påståendet att ungdomar de facto lär sig mycket engelska på fritiden. Denna artikel presenterar resultat ur min doktorsavhandling (Sundqvist, 2009). Avhandlingsstudien var övervägande kvantitativ och dess syfte att bidra till vår förståelse av språkinläring utanför klassrummet. Jag kommer att argumentera för att ungas färdigheter i engelska utan tvekan påverkas av de aktiviteter de ägnar sig åt på engelska på fritiden, utanför klassrummet. Jag använder termen *extramural engelska* som beteckning för sådana aktiviteter och kommer att visa att extramural engelska verkligen är en viktig faktor i språkinläring och hur den bidrar till elevers språkfärdighet. Avslutningsvis kommer min artikel att belysa vikten av att man tar hänsyn till faktorer såsom socioekonomisk bakgrund och kön när man ägnar sig åt språkvetenskaplig forskning med didaktisk inriktning eller tillämpad lingvistik.

Teoretisk bakgrund

Extramural engelska

I min studie (Sundqvist, 2009) används begreppet *extramural engelska* för att beskriva all sorts kontakt som unga människor (de lärande) har med engelska utanför klassrummets väggar; dess engelska motsvarighet är *extramural English*. *Extramural* är ett sammansatt adjektiv som kommer från latin där prefixet *extra* betyder 'utanför' och stammen, *mural*, betyder 'vägg' eller 'mur'; *extramural engelska* betyder således 'engelska utanför väggarna' (*Oxford English Dictionary Online*, 11 juni, 2009). Extramural engelska/extramural English har en bred definition och kan därför fungera som ett paraplybegrepp för andra termer som används inom forskningsfältet, såsom *out-of-class* eller *out-of-school English* (se t.ex. Lamb, 2004 och Yi, 2005), *unintentional learning of English* (jfr Forsman, 2004) och *naturalistic* eller *self-directed naturalistic learning of English* (jfr Benson, 2001). Det bör betonas att när begreppet extramural engelska används så behöver det inte vara så att den lärande har någon form av medveten avsikt att lära sig engelska, även om en sådan medveten avsikt givetvis inte är exkluderat från begreppet. Detta kan ställas mot till exempel *self-directed naturalistic learning*, där de lärande alltid har

för avsikt att lära sig målspråket och de gör det genom att skapa naturliga lärsituationer för sig själva (Benson, 2001: 62). I extramural engelska *kan* den lärandes kontakt med engelska vara en avsiktlig (och därmed också medveten) handling för att lära sig engelska, men den kan lika gärna bero på någonting helt annat som inte alls är knutet till att man vill lära sig språket.

Teoretiskt bygger extramural engelska på principen om *learner autonomy* som ursprungligen definierats som "the ability to take charge of one's own learning" av Holec (1981: 3). De lärande styr sitt eget lärande när de väljer att engagera sig i språkliga aktiviteter utanför skolan. Tilläggas bör att de lärande vanligtvis ägnar sig helt frivilligt åt extramurala engelska aktiviteter men det är också möjligt att de känner sig pressade att göra det, till exempel av sina (klass)kamrater eller föräldrar.

Andraspråksinläring²

Forskare inom tillämpad lingvistik har sedan en tid tillbaka uppmärksammat betydelsen av att de lärande har tillgång till och möjlighet att delta i miljöer där det främmande (andra) språket används. Lite forskning har emellertid fokuserat på sambandet mellan formella lärandemiljöer för andraspråksinläring och användningen av andraspråket i andra miljöer, något som exempelvis påpekats av Higgins (2009: 401-2). Higgins (2009: 402) konstaterar att sambandet mellan formella lärandemiljöer för andraspråksinläring och användningen av målspråket utanför skolan är "radically under-theorized". Bristen på empiriska studier kan vara en orsak till varför det är så. Det finns mycket få sådana studier som kombinerar empiri om språkliga aktiviteter utanför skolan med empiri om nivån på målspråket så som det produceras i skolan. Den här aktuella studien har som mål att åtminstone delvis fylla det tomrum som finns inom forskningsfältet.

Det finns idag ett flertal teorier om hur man lär sig ett språk utöver sitt modersmål. Även om forskarsamhället haft mycket svårt att uppnå konsensus kring en specifik teori om andraspråksinläring (ibland även kallat andraspråkstillägnande), så är det få som skulle invända mot interaktionens betydelse i sammanhanget. I min studie fungerar den så kallade interaktionshypotesen (*the interaction hypothesis*) som teoretiskt ramverk:

the interaction approach considers exposure to language (input), production of language (output), and feedback on production (through interaction) as constructs that are important for understanding how second language learning takes place. (Gass och Mackey, 2006: 3-4).

Extramural engelska relaterar till interaktionshypotesen på flera sätt. De lärande är till exempel exponerade för engelsk input (auditiv och/eller skriftlig) när de lyssnar på musik, ser på textade filmer/tv-program, spelar dataspel, använder Internet och läser böcker eller tidningar. I ett flertal extramurala aktiviteter måste de lärande också producera output (muntlig och/eller skriftlig) på engelska, såsom när de spelar online dataspel eller använder Internet, när de kommenterar på bloggar eller när de sjunger med till musik, ibland genom att ha sångtexten tillgänglig samtidigt. För just online dataspel bör det betonas att de som spelar får konstant feedback på både sin muntliga som sin skriftliga produktion tack vare den interaktion som finns spelare emellan (jfr Piirainen-Marsh och Tainio, 2009).

Studiens design och forskningsfråga

Studien baseras på empiri från svenska elever som lär sig engelska (N=80). Alla informanter, 36 pojkar och 44 flickor, gick i årskurs 9 (15-16 år). De tillhörde fyra klasser på tre skolor i tre svenska kommuner och samplet anses representativt för den statistiska populationen årskurs 9, Västra Svealand. All empiri insamlades under skolåret 2006-2007. Det interna bortfallet var lågt (endast 8 %), speciellt med tanke på att det var en longitudinell studie; i longitudinella studier är det vanligt att antalet informanter som hoppar av blir ett problem, något som kan påverka validiteten.

Den huvudsakliga forskningsfrågan löd: Har extramural engelska någon effekt på elevers muntliga färdighet och vokabulär? För att kunna besvara frågan var det först nödvändigt att identifiera vilka extramurala engelska aktiviteter som informanterna ägnade sig åt och i hur hög grad. Under förutsättning att det fanns en korrelation mellan extramural engelska och muntlig färdighet/vokabulär skulle en rad andra forskningsfrågor också bli aktuella, till exempel om den totala mängd tid som spenderas på extramural engelska var viktig eller om det snarare var vilken typ av aktivitet som man ägnade sig åt som hade betydelse, alternativt en kombination av både mängd och typ. Slutligen

syftade studien till att fastställa ifall extramural engelska har kopplingar till de lärandes olika typer av bakgrund (exempelvis föräldrarnas utbildningsnivå, erfarenhet av utlandsresor) samt deras motivation.

Informanternas extramurala engelska mättes med hjälp av en enkät och två veckolånga språkdagböcker; både enkäten och språkdagböckerna har utvecklats tillsammans med fil. dr. Liss Kerstin Sylvén, Göteborgs Universitet. Språkdagboken inkluderade sju förutbestämda extramurala engelska aktiviteter (läsa böcker, läsa tidningar, se på tv, se på film, surfa på Internet, spela tv-/dataspel, lyssna på musik) samt en sista åttonde kategori ("annat") där informanterna hade möjlighet att lägga till språkliga aktiviteter som ej stämde in på de övriga sju. De uppmanades att notera hur mycket tid de ägnade åt varje enskild aktivitet och också att tillhandahålla ytterligare relevant information (boktitlar, namn på dataspel etc.). De fyllde i sina språkdagböcker hemma. Jag genomförde också ett antal intervjuer (åtta totalt; två elever per klass). Syftet med intervjuerna var att få kvalitativa data som komplement till övriga resultat som alla baserades på kvantitativa analyser.

Jag vill betona att de resultat som presenteras om extramural engelska i den här artikeln framförallt baseras på empiri från språkdagböckerna. För varje informant beräknades den totala tiden extramural engelska (i timmar per vecka) samt även den tid som varje informant ägnat åt respektive aktivitet (också det i timmar per vecka). Dessa värden användes i analysarbetet. I detta sammanhang vill jag nämna informanters möjlighet att rapportera samtida aktiviteter; exempelvis är det fullt möjligt att man lyssnar på musik samtidigt som man surfar på nätet. Genom att använda metodtriangulering (enkät och intervjuer utöver språkdagboken) var det möjligt för mig att verifiera resultat baserade på empiri från språkdagböckerna.

Studien hade också som syfte att undersöka de lärandes utveckling av och nivå på muntlig färdighet samt storleken på deras vokabulär. För att få tillgång till material i form av muntlig engelska spelades totalt 46 timmars tal in med hjälp av fem muntliga tester (Test 1-5) som låg utspridda över läsåret. Samtliga tester inkluderade interaktiva uppgifter och var så kallade *proficiency tests*, det vill säga prov som syftar till att mäta allmän språkfärdighet (jfr Brown, 2004: 44). Informanterna var indelade i slumpmässiga par vid varje testtillfälle. De inspelade testerna (video och audio som back-up) undersöktes därefter av fyra erfarna bedömare. Varje informant bedömdes av tre av de fyra bedömarna på

varje enskilt test. Sammanlagt samlades 1140 bedömningsformulär (baserade på Hasselgren, 1996) in. Baserat på dessa formulär var det möjligt att kalkylera ett värde för nivån på varje individs muntliga färdighet, det vill säga ett betyg för muntlig färdighet. Detta betyg kallas i Sundqvist (2009) för *the oral proficiency grade* (eller *the OP grade*) och var mellan 1 och 6.³ I min undersökning av informanternas utveckling av muntlig färdighet användes data från Test 1, 3 och 5. Dessa tre test var alla av samma typ och längd och således jämförbara.

Informanternas vokabulär mättes med hjälp av förkortade versioner av två tester som är frekvent använda inom fältet, nämligen *the Productive Levels Test* (Laufer och Nation, 1999) samt *the Vocabulary Levels Test* (Nation, 2001). På dessa test är poängen en spegling av hur stor vokabulär testtagaren har. Det var möjligt att beräkna ett reliabelt index för vokabulär (*Vocabulary Index Variable*; Cronbach's alfa = 0,832) för varje informant.

Enkätdata användes slutligen för att undersöka informanternas bakgrund och motivation. Fyra socioekonomiska bakgrundsvariabler inkluderas i analyserna: (1) informanternas erfarenhet av utlandsresor, (2) deras föräldrars utbildningsbakgrund, (3) antalet böcker i deras hem samt (4) huruvida informanterna bodde i lantlig eller urban miljö. Att undersöka antalet böcker i hemmet var ett försök att mäta informanternas kulturella kapital, något som tidigare gjorts av till exempel Öquist och Wikström (2006). *Kulturellt kapital* är en term som myntades av den franske sociologen Bourdieu (1973: 71-112). Den refererar till en persons utbildning, kunskap, färdigheter och fördelar och bestämmer därmed den personens samhällliga status. Vad gäller motivation så inkluderades två faktorer i analyserna, närmare bestämt *self-efficacy*, vilket definieras som en människas bedömning av sin egen förmåga att klara av specifika uppgifter (se t.ex. Dörnyei, 2001: 22-3), och ångest som är relaterad till att tala engelska (*anxiety related to speaking English*).

Resultat

Extramural engelska

Empiri från språkdagböckerna avslöjade att en majoritet av informanterna regelbundet spenderade tid på extramural engelska; medelvärdet var 18,4 timmar per vecka totalt. Det fanns dock stor variation med avseende på hur mycket tid informanterna ägnade åt den extramurala engelskan; deras värden varierade från 0 till nästan 60 timmar i veckan. Aktiviteten *lyssna på musik* var som väntat det

mest populära med mer än 6 timmar per vecka i snitt. Denna aktivitet följdes i sin tur av *spela tv-/dataspel*, *se på tv*, *se på film*, *surfa på Internet*, "annat", *läsa böcker* och slutligen *läsa tidningar* (se Tabell 1). Pojkarna rapporterade att de spenderade nästan 21 timmar per vecka på extramurala engelska aktiviteter i snitt, vilket kan jämföras med flickornas 16,4 timmar. Skillnaden mellan könen var ej statistiskt signifikant (för exakta *p*-värden för de resultat som presenteras i denna artikel hänvisas till Sundqvist, 2009). Det fanns emellertid statistiskt signifikanta könsrelaterade skillnader för två av de extramurala aktiviteterna, nämligen för *spela tv-/dataspel* och för *surfa på Internet*, där resultaten avslöjade att pojkarna spenderade mer tid på båda. Faktum är att tv-/dataspel och Internet svarade för så mycket som 43 % av pojkarnas totala tid som de ägnat åt extramural engelska, medan dessa två aktiviteter endast utgjorde 6 % av flickornas totala tid.

Tabell 1. Total tid som spenderats på extramurala engelska aktiviteter, i popularitetsordning.

Aktivitet	Timmar/vecka (medelvärde för samplet)
Lyssna på musik	6,58
Spela tv-/dataspel	3,95
Se på tv	3,71
Se på film	2,85
Surfa på Internet	0,70
Andra aktiviteter	0,33
Läsa böcker	0,20
Läsa tidningar	0,02

En av forskningsfrågorna gällde huruvida några aktiviteter är viktigare än andra för de lärandes muntliga färdighetsnivå samt storlek på vokabulären. För att finna svaret på den frågan var det möjligt att använda linjär regressionsanalys (*backward*), en funktion som finns i den statistiska mjukvaran (SPSS). När man använder den typen av regressionsanalys så undersöker man hur viktiga diverse faktorer (i detta fall de extramurala engelska aktiviteterna) är i relation till en beroende variabel (såsom betyget för muntlig språkfärdighet, *the OP grade*, eller indexet för vokabulär, *the Vocabulary Index Variable*). I den aktuella studien visade analysen att aktiviteterna *spela tv-/dataspel*, *surfa på Internet*, *läsa böcker* samt *läsa tidningar* relativt sett var viktigare än att *lyssna på musik*, *se på tv* och *se på film*.

Muntlig färdighet och vokabulär

Medelvärdet för muntlig färdighet för hela samplet var 3,4. Flickorna hade ett högre medelvärde (3,5) än pojkarna (3,2), men denna skillnad var dock inte

signifikant. Vad gäller informanternas utveckling av muntlig färdighet avslöjade *t*-tester (*paired samples*) att det fanns en signifikant förbättring över tid från Test 1 (3,0) till Test 5 (3,9). Medelvärdet på det första ordprovet (Productive Levels Test) var 16,1 poäng (av max 45) och på det andra (Vocabulary Levels Test) 60,1 poäng (av max 90). Pojkarna hade ett högre medelvärde än flickorna på båda proven; skillnaden mellan könen var statistiskt signifikant på det andra.

Korrelationer mellan extramural engelska och muntlig färdighet respektive vokabulär

För att analysera sambanden mellan extramural engelska och muntlig färdighet samt mellan extramural engelska och vokabulär användes korrelationsanalys och rangkorrelationskoefficienten Spearman (r_s). Analyserna visade att den totala tid som informanterna hade ägnat åt extramural engelska korrelerade positivt både med deras muntliga färdighet ($r_s = 0,307$) och storleken på ordförrådet ($r_s = 0,357$). Korrelationerna var i båda fallen statistiskt signifikanta.

För pojkarna var korrelationen mellan extramural engelska och muntlig färdighet starkt positiv och statistiskt signifikant ($r_s = 0,515$). Sambandet mellan extramural engelska och vokabulär var ännu starkare ($r_s = 0,590$). Detta innebär att hela 27 % av variationen i pojkarnas betyg på muntlig färdighet (*the OP grade*) och 35 % av variationen i resultaten på deras ordprov kan förklaras av deras extramurala engelska; variationen beror alltså inte på slumpen eller någon annan faktor. Resultatet betyder att pojkarnas engelska språkfärdighet (så som den mätts här med betyget på muntlig färdighet och indexvariabeln för vokabulär) har en tydlig koppling till deras engagemang i extramurala engelska aktiviteter. Resultatet för flickorna kontrasterar starkt mot pojkarnas. För flickorna var sambanden mellan extramural engelska och muntlig färdighet respektive vokabulär försumbara och inte signifikanta (muntlig färdighet: $r_s = 0,118$; vokabulär: $r_s = 0,011$). Med andra ord så förklarade inte extramural engelska någonting av variationen i flickornas resultat för vare sig den muntliga färdigheten eller ordförrådet. Sammantaget avslöjar studien alltså att här finns det en betydelsefull skillnad mellan könen.

Informanternas bakgrund och motivation

Informanternas muntliga färdighet på engelska hade ett mycket tydligt samband med de olika socioekonomiska bakgrundsvariabler som undersöktes i studien; detsamma gällde dock inte extramural engelska. Vad gäller muntlig färdighet så fanns det till exempel en koppling mellan informanternas betyg och deras

erfarenheter av utlandsresor, speciellt om de hade rest utanför Europas gränser. Samplet delades in i fyra kategorier utifrån enkätsvar som rörde resande: rest enbart inom Sverige; inom Norden; inom Europa; utanför Europa. Jag fann att ju längre bort de hade rest, desto högre var deras betyg på muntlig färdighet. Inget liknande mönster mellan resande och extramural engelska kunde identifieras. Liknande resultat kom fram avseende föräldrarnas utbildningsbakgrund, där de informanter som hade universitetsutbildade föräldrar fick högre betyg på muntlig färdighet än de som inte hade universitetsutbildade föräldrar, men det fanns inga sådana samband för extramural engelska. När det rör kulturellt kapital (mätt med antalet böcker i hemmet) så korrelerade det med betyget på muntlig färdighet. Informanter som kom från hem med stort kulturellt kapital hade ett högre medelvärde (3,6) än de som kom från hem med litet kulturellt kapital (3,2); skillnaden var statistiskt signifikant och i linje med tidigare studier (se Öquist och Wikström, 2006). Faktum är att ju fler böcker informanterna rapporterade att de hade hemma, desto högre var deras betyg. Inget samband kunde ses mellan kulturellt kapital och extramural engelska. Resultaten pekar på ett mönster, nämligen att de socioekonomiska bakgrundsvariablerna korrelerar med muntlig färdighet men inte med extramural engelska. Detta mönster upprepades delvis för den fjärde och sista variabel som undersöktes, närmare bestämt var någonstans informanterna bodde: i stadsmiljö eller på landet. Det visade sig att de som bodde på landet hade lägre medelvärde för betyget på muntlig färdighet (3,1) än de som bodde i stan (3,7; statistiskt signifikant skillnad). För extramural engelska fanns också ett samband med bakgrundsvariabeln: de som bodde på landet spenderade signifikant mindre tid på extramural engelska än de som bodde i stadsmiljö (15,9 timmar per vecka i jämförelse med 22,4).

Motivationen hos informanterna undersöktes också i studien. Baserat på empiri från enkäten analyserades två motivationsfaktorer, *self-efficacy* och ångest relaterad till att prata på engelska. Båda korrelerade med extramural engelska och med muntlig färdighet. För *self-efficacy* (som alltså handlar om en persons bedömning av sin egen förmåga att klara av specifika uppgifter) fann jag en positiv och signifikant korrelation med extramural engelska. Även här fanns en tydlig könsskillnad där korrelationen var betydligt starkare och mer positiv för pojkarna jämfört med för flickorna. Å andra sidan fanns ingen betydande könsskillnad med avseende på sambandet *self-efficacy* – muntlig färdighet; här var korrelationerna signifikanta och positiva för både flickor och pojkar. Den andra motivationsfaktorn som undersöktes (ångest relaterad till att prata på engelska)

hade en försumbar korrelation (ej signifikant) med extramural engelska. Det fanns däremot en statistiskt signifikant negativ korrelation med en av de extramurala aktiviteterna, närmare bestämt med *spela tv-/dataspel*. Innebörden av den negativa korrelationen är att bland de som rapporterat att de spelar tv-/dataspel, desto mer tid de angivit att de spelar, ju mindre ängsliga uppger de sig vara att prata på engelska. Avslutningsvis kan det konstateras att bland de elever som fick de lägsta betygen på muntlig färdighet rapporteras också de högsta värdena för ångest.

Diskussion

Denna studie har frambringat intressanta resultat avseende det informella lärandet av engelska som pågår utanför klassrummets väggar. De viktigaste resultaten är framförallt de identifierade positiva och statistiskt signifikanta korrelationerna mellan informanternas (elevernas, de lärandes) extramurala engelska och deras muntliga färdighetsnivå samt storleken på deras ordförråd. Tidigare resultat och slutsatser från självbedömnings- och retrospektionsstudier om lärande och språk pekar på att engelska aktiviteter utanför skolan influerar de lärandes engelska på ett positivt sätt (se t.ex. Forsman, 2004 och Lamb, 2004). Det är möjligt att min studie empiriskt bekräftar sådana slutsatser, men det måste betonas att det är mycket svårt att veta vilket orsaksförhållande som råder mellan två variabler, oavsett vilka variabler det handlar om. Trots detta är min tolkning att extramural engelska har effekt på de lärandes muntliga färdighet och vokabulär. Jag skulle dock vilja lyfta fram att starkare elever generellt har bättre förutsättningar än svagare elever för att engagera sig i olika extramurala aktiviteter. Sambandet mellan de lärandes extramurala engelska och deras språkfärdighet kan lämpligen beskrivas som dubbelriktat, där båda sidor ömsesidigt förstärker varandra. Det är också värt att notera att vissa elever inte spenderade mycket tid alls på engelska på fritiden, vilket är något som åtminstone delvis står i strid med den allmänna uppfattningen om att *alla* dagens ungdomar lär sig så mycket engelska utanför skolan. Dessutom är onekligen möjligheten att hålla på med två extramurala aktiviteter samtidigt en av orsakerna till varför vissa informanter fick väldigt höga värden för den totala tid man spenderat på extramural engelska.

Ytterligare ett viktigt resultat är relaterat till den typ av extramurala aktiviteter som de lärande engagerat sig i: vissa aktiviteter är viktigare än andra för de lärandes muntliga färdighet och vokabulär. *Spela tv-/dataspel, surfa på Internet, läsa*

böcker samt *läsa tidningar* var relativt sett viktigare än *lyssna på musik*, *se på tv* samt *se på film*. Den förra gruppen aktiviteter fordrar att de lärande är aktiva/produktiva och att de litar starkt till sina egna språkliga färdigheter, medan – i jämförelse – den senare gruppen aktiviteter vanligtvis tillåter att de lärande förhåller sig relativt passiva/receptiva.

Vilken typ av aktivitet man helst sysslar med avslöjade att det finns ett könsmonster; detta är också ett viktigt resultat. Pojkarna ägnade signifikant mycket mer tid åt aktiva/produktiva aktiviteter än flickorna. Som en konsekvens av detta faktum blev resultaten för pojkar och flickor helt olika i korrelationsanalyserna mellan å ena sidan extramural engelska och muntlig färdighet, å andra sidan extramural engelska och vokabulär. Korrelationerna var starkt positiva och statistiskt signifikanta för pojkarna men försumbara och inte signifikanta för flickorna (ett mönster som för övrigt också fanns mellan extramural engelska och *self-efficacy*). Det hela innebär att det inte tycktes spela någon roll ifall flickorna ägnade mycket eller litet tid åt extramurala engelska aktiviteter. I sammanhanget bör nämnas att korrelationsanalyserna för flickorna saknade statistisk signifikans, vilket till viss del försvårar tolkningen av just de resultaten. Det oaktat är slutsatsen att pojkarna och flickorna engagerade sig i olika typer av extramurala engelska aktiviteter, vilket förklarar varför korrelationerna var så starka för pojkarna medan de var försumbara för flickorna. Pojkarna ägnade signifikant mycket mer tid åt de extramurala engelska aktiviteter som var viktigast för muntlig färdighet och vokabulär, åtminstone enligt mätverktygen i denna studie. Det visade sig att pojkarna tjänade på att göra så. Jag skulle i sammanhanget vilja betona att data från enkät och intervjuer stödjer dessa könsrelaterade forskningsresultat.

En annan kommentar om kön hänger ihop med vokabulär. Statistik från Skolverket (se <http://siris.skolverket.se>) visar att flickor klarar sig bättre än pojkar i språk. Det var därför oväntat att pojkarna i studien faktiskt hade ett högre medelvärde än flickorna på båda ordproven. Förklaringen till varför pojkarna gjorde speciellt bra ifrån sig på just dessa tester står att finna bortom klassrummet i deras extramurala engelska, mer specifikt i deras vana att spela tv-/dataspel och att använda Internet: regressionsanalyserna visade ju att dessa var två viktiga aktiviteter. Avslutningsvis vill jag betona att det givetvis finns andra faktorer än extramural engelska som influerar och påverkar elevers resultat i skolan, exempelvis motivation och begåvning bara för att nämna två. Det viktiga med den här studien är emellertid att den visar att extramural engelska

(som representerar informellt lärande utanför klassrummet) spelar en viktig roll i andraspråksinläring och därför är "fritidsengelskan" en faktor att räkna med hädanefter.

Kvalitativa data från intervjuerna bekräftade det evidensbaserade argumentet för värdet av språkinläring utanför skolan. En av de intervjuade, en pojke som gjorde exceptionellt bra ifrån sig på ordtesterna och som dessutom fick höga betyg på muntlig färdighet, kunde ge en detaljerad beskrivning av hur hans färdighet i engelska hade utvecklats genom åren. Han hade till exempel gått ifrån att ha spelat enkla dataspel till att se på engelskspråkiga tv-program med svensk textning till att interagera – både muntligt och skriftligt – med infödda talare så gott som dagligen i olika dataspel (online spel). Flera av hans vänner på nätet var briter. Utöver detta uppskattade han att se på engelskspråkiga filmer och nu, vid 15-års ålder, föredrog han till och med att använda engelsk textning framför svensk. Han berättade också att det inte var ovanligt för honom att *tänka* på engelska och att han faktiskt emellanåt råkat använda engelska i samtal med svenska kompisar innan han kommit på sig själv och bytt tillbaka till sitt svenska modersmål. Denne elevs språkliga nivå var hög med tanke på hans ålder och utifrån vad han berättade så var det uppenbart att han varit starkt involverad i extramurala engelska aktiviteter under uppväxten. Utdrag 1 (från Test 5) illustrerar hans användning av avancerade (lågfrekventa) ord i tal (märk *tinnitus*, *supply* och *earplugs*). I utdraget diskuterar han (*Boy*) ljudnivån på konserter tillsammans med en klasskamrat (*Girl*).

Utdrag 1. Exempel på tal av en elev (*Boy*) som rapporterade en stor mängd extramural engelska och som utmärkte sig i språket, både beträffande muntlig färdighet och vokabulär.

Boy	yeah (3.3) uh (.) the sound level at concerts and discos are dangerous (.) uh (.) if you're close to the
Girl	yeah
Boy	speakers then (.) I suppose you can get some (1.7) tinnitus and such (.) but they (.) do supply you with earplugs so
Girl	yeah
Boy	it's your own risk if you don't use them

Comment: Pause length in brackets (seconds). Pause length < 1
second = (.)

Beträffande undersökningen av informanternas bakgrund är det möjligt att hävda att den muntliga färdigheten verkligen hängde samman med alla fyra socioekonomiska variabler som ingick i studien, medan detsamma *inte* gällde för extramural engelska. Extramural engelska fungerade istället som en självständig variabel. Detta gör extramural engelska till en möjlighet för vilken elev som helst att förbättra sin engelska. Med avseende på motivation fann jag att för pojkar så korrelerade *self-efficacy* och extramural engelska starkt positivt och det berodde inte på slumpen, men det var tvärtom för flickor. Förklaringen är alldeles säkert även här kopplad till de identifierade könsrelaterade skillnaderna för den typ av extramural engelska man väljer att ägna sig åt. Exempelvis var pojkarna i hög grad involverade i att spela tv-/dataspel och att använda Internet och genom dessa aktiviteter upptäcker pojkarna på egen hand att de faktiskt klarar av att utföra specifika uppgifter på engelska, såsom att skriva på engelska och att prata med andra spelare. Att spela dataspel medför att man tvingas producera output på engelska, både muntlig och skriftlig. Att spela dataspel nödvändiggör också att man ”förhandlar” (eng. *negotiate for meaning*) med sina medspelare. Att sådan interaktion främjar språkinlärning finns belagt sedan tidigare (Sylvén, 2004; Piirainen-Marsh and Tainio, 2009). Eftersom pojkarna spelade dataspel mer frekvent än flickorna verkar det mycket troligt att detta hade en positiv inverkan på pojkarnas *self-efficacy* samt att dataspelandet lindrade deras (eventuella) ångest för att prata på engelska (jfr Pappamihel, 2002). Sist ska jag nämna att den mycket positiva och starka korrelationen mellan informanternas nivå på muntlig färdighet och deras *self-efficacy* var förväntad och i linje med tidigare rön inom motivationsforskning och språk (jfr Dörnyei, 2001).

Avslutning och slutsatser

Det är svårt att fastställa vad som är orsak och verkan bland studiens olika resultat. Till exempel, blir elever bättre på engelska som en följd av deras extramurala engelska, eller blir de involverade i extramural engelska tack vare att de redan är bra på engelska? Dessutom avslöjar resultaten att det finns relativt komplexa samband beträffande extramural engelska och andra variabler. Trots detta var det tydligt att den totala tid som studiens svenska elever ägnade åt extramural engelska korrelerade positivt och statistiskt signifikant med både (a) deras nivå på muntlig färdighet och (b) storleken på deras vokabulär. Studien visade också att den typ av extramural engelska man väljer att ägna sig åt har betydelse samt att det fanns ett könsmönster kopplat till just detta. Pojkarna spenderade signifikant mycket mer tid på produktiva extramurala engelska

aktiviteter än vad flickorna gjorde; av denna anledning fick extramural engelska större effekt på just pojkarnas muntliga färdighet och vokabulär.

Med hjälp av kvantitativa metoder har den här studien identifierat viktiga samband mellan vad de lärande gör utanför skolan och vad de presterar i skolan. Faktum är att kvantitativa metoder möjliggör för forskare att använda stora sampel i sina analyser, exempelvis i analyser av informellt lärande utanför skolan. Med stora sampel kan forskaren göra reliabla jämförelser mellan olika lärande populationer, typer av extramurala aktiviteter, bakgrundsvariabler, et cetera. Slutsatser från sådana kvantitativa studier tillhandahåller en solid grund för framtida forskning om språkinläring bortom klassrummet och underlättar för forskarsamhället att formulera nya och relevanta forskningsfrågor. Några sådana frågor skulle kunna relatera till typ av extramural engelska, ålder och kön. Exempelvis, är elevers användning av avancerade ord i tal och skrift relaterad till deras typ av extramurala engelska aktiviteter? Har enskilda elever en specifik profil som är konstant med avseende på extramural engelska, eller är det något som förändras med stigande ålder? Det skulle således vara intressant att kartlägga extramural engelska bland yngre barn och studera hur det hela utvecklas med tiden för dem. Det skulle också vara synnerligen intressant att undersöka om det könsmönster som diskuterats i den här artikeln kan urskiljas redan i unga år.

Sammanfattningsvis, extramural engelska hade ingen tydlig koppling till de socioekonomiska variabler som undersöktes i studien. Förklaringen till detta kan vara att studien genomfördes i just Sverige, där det finns en viss nivå av social välfärd samtidigt som engelska (och datorer) är lättillgängligt, något som för övrigt är fallet även i vissa andra länder. I alla fall, en avslutande och i mitt tycke mycket viktig slutsats är att extramural engelska är en självständig variabel. Extramural engelska är alltså en möjlig väg till studieframgång för vilken elev som helst, oavsett socioekonomisk bakgrund.

Noter

1. Artikeln är i princip en översättning av kapitlet "A possible path to progress: Out-of-school English language learners in Sweden" som kommer att ingå i boken *Language Learning and Teaching Beyond the Classroom* (red. P. Benson & H. Reinders), Palgrave Macmillan.

2. Termen *andraspråksinläring* är en av flera termer som används inom fältet, en annan är *andraspråksstillägnande*, en tredje *främmandespråksinläring*. Inom engelsk tillämpad lingvistik används *second language acquisition* som en paraplyterm. Notera att "second" refererar till *alla* språk man lär sig vid sidan av sitt modersmål. Lärandet av ett andra, tredje eller främmande språk omfattas således alla av termen *andraspråksinläring*.
3. Pearsons korrelationskoefficient (r) användes för att mäta reliabiliteten mellan bedömarna (*interrater reliability*). Koefficienten låg från 0,451 till 0,730 ($p < 0,01$). Hasselgren (1997: 234-4) anser att ett minimivärde på 0,4 för r är rimligt för betyg på muntlig färdighet.

Referenser

- Benson, P. (2001). *Teaching and researching autonomy in language learning*. Harlow: Pearson Education.
- Bourdieu, P. (1973). Cultural reproduction and social reproduction. In R. Brown (Ed.), *Knowledge, education, and cultural change: Papers in the sociology of education* (pp. 71-112). London: Tavistock Publications.
- Brown, D. H. (2004). *Language assessment: Principles and classroom practices*. White Plains, NY: Longman.
- Dörnyei, Z. (2001). *Teaching and researching motivation*. Harlow: Longman.
- Forsman, L. (2004). *Language, culture and context: Exploring knowledge and attitudes among Finland-Swedish EFL-students with particular focus on extracurricular influence*. Lic., Åbo Akademi, Vasa.
- Gass, S., & Mackey, A. (2006). Input, interaction, and output: An overview. *AILA Review*, 19, 3-17.
- Hasselgren, A. (1996). *Kartläggning av kommunikativ kompetans i engelska. User compendium for teachers*. Oslo: Nasjonalt læremiddelsenter.
- Hasselgren, A. (1997). Oral test subskill scores: What they tell us about raters and pupils. In A. Huhta, V. Kohonen, L. Kurki-Suonio & S. Luoma (Eds.), *Current developments and alternatives in language assessment - Proceedings of LTRC 96* (pp. 241-256). Jyväskylä: University of Jyväskylä and University of Tampere.
- Higgins, C. (2009). Language in and out of the classroom: Connecting contexts of language use with learning and teaching practices. *Language Teaching*, 42(3), 401-403.
- Holec, H. (1981). *Autonomy and foreign language learning*. Oxford: Pergamon.
- Lamb, M. (2004). 'It depends on the students themselves': Independent language learning at an Indonesian state school. *Language, Culture and Curriculum*, 17(3), 229-245.
- Laufer, B., & Nation, P. (1999). A vocabulary-size test of controlled productive ability. *Language Testing*, 16(1), 33-51.

- Nation, P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pappamihiel, N. E. (2002). English as a second language students and English language anxiety: Issues in the mainstream classroom. *Research in the Teaching of English*, 36(3), 327-355.
- Piirainen-Marsh, A., & Tainio, L. (2009). Other-repetition as a resource for participation in the activity of playing a video game. *The Modern Language Journal*, 93(2), 153-169.
- Sundqvist, P. (2009). *Extramural English matters: Out-of-school English and its impact on Swedish 9th graders' oral proficiency in English*. PhD, Karlstad University Studies (2009:55), Karlstad.
- Sylvén, L. K. (2004). *Teaching in English or English teaching? On the effects of content and language integrated learning on Swedish learners' incidental vocabulary acquisition*. PhD, Göteborg University, Göteborg.
- Yi, Y. (2005). Asian adolescents' out-of-school encounters with English and Korean literacy. *Journal of Asian Pacific Communication*, 15(1), 57-77.
- Öquist, O., & Wikström, H. (2006). Individ- och klassvariation i grundskolan åk. 9. Studier av individ- och klassvariation i NU-materialet 2003. Stockholm: Skolverket.